

Zagađenje iz termoelektrana na ugalj u zemljama zapadnog Balkana prouzrokovalo je skoro 19.000 smrtnih slučajeva u Evropi u poslednje tri godine, prema procenama u novom izveštaju.

Polovina tih smrti dogodila se u zemljama Evropske unije koje uključuju Italiju, Rumuniju i Mađarsku, navodi se u izveštaju CEE Bankwatch Network -a i Centra za istraživanje energije i čistog vazduha.

Zagađenje dolazi iz elektrana koje premašuju zakonske granice zagađenja, ili zakonske granice radnog vremena, u Srbiji, na Kosovu, u Bosni i Hercegovini, Severnoj Makedoniji i Crnoj Gori.

Autori tvrde da zajedno sa zdravstvenim troškovima EU snosi i „deo odgovornosti“, jer je neto uvoznik električne energije iz ovog regiona.

Dok električna energija koju uvozi čini samo mali deo ukupne potrošnje električne energije, proizvodnja električne energije u ovim postrojenjima može biti izuzetno velika zagađivač.

Prema izveštaju, proizvodnja električne energije u ovim zemljama je oko 300 puta intenzivnije SO₂ nego u EU.

SO₂, ili sumpor dioksid, glavni je zagađivač vazduha koji ima značajan uticaj na zdravlje ljudi.

Desetine hiljada smrtnih slučajeva koje je moguće sprečiti

U izveštaju Compli or Close istraživači su koristili metodologiju zasnovanu na naučnim studijama za izračunavanje povećanja rizika od smrti kada se zagađenje vazduha povećalo za određenu količinu.

Predviđajući šta bi se dogodilo ako bi se emisije energije iz uglja eliminisale iz nekog područja, oni su to spojili sa podacima o stanovništvu i podacima na nivou zemlje kako bi izračunali broj smrtnih slučajeva koji se mogu pripisati emisijama iz postrojenja na ugalj. Izveštaj je otkrio da se skoro 19.000 smrtnih slučajeva dogodilo od 2018. do 2020. godine zbog elektrana na ugalj na Zapadnom Balkanu. Više od polovine, 10.800, bilo je u zemljama EU.

Oko 30 posto, 6.500, bilo je u zemljama Zapadnog Balkana, a ostatak u susednim zemljama izvan EU.

„Vlade zapadnog Balkana koje to još nisu učinile moraju da odrede datum hitnog ukidanja uglja“, rekao je Davor Pehčevski, koordinator balkanske kampanje za zagađivanje vazduha u Centralnoj i Istočnoj Evropi Bankwatch Network. „Za elektrane koje se ne mogu odmah zatvoriti, vlade moraju ograničiti svoje radno vreme dok se ne ispune standardi emisije, kako bi se spasili životi“.

“Paralelno s tim, hitno se moraju pojačati ulaganja u mere energetske efikasnosti i obnovljive izvore energije, a zajedno sa svim relevantnim akterima, posebno pogođenim zajednicama, potrebno je izraditi planove za pravednu tranziciju radnika i zajednica u uglju”.

Zagađenje raste usred pandemije

Autori tvrde da se moglo očekivati da će emisije pasti tokom pandemije koronavirusa, zbog smanjenja ekonomske aktivnosti.

To je bilo „daleko od slučaja“, navodi se u izveštaju, a mnoga postrojenja u pet zemalja zapadnog Balkana uključena u studiju pokazuju povećanje emisije.

Ova postrojenja nalaze se u Nacionalnom planu smanjenja emisija (NERP) ovih zemalja, plan koji im omogućava da nastave sa radom postrojenja izgrađena pre 1992. do 2027. godine – pod strogim uslovima.

Ovi uslovi uključuju godišnju gornju granicu količine različitih zagađujućih materija, kao i ograničenje od 20.000 radnih sati godišnje.

U 2018. i 2019. godini, prema izveštaju, postrojenja na ugalj koja su bila uključena u NERP ispuštala su oko šest puta više sumpor -dioksida (SO₂) od dozvoljenog, ali su u 2020. ispuštala 6,4 puta više.

Biljke su ispuštale oko 1,6 puta više prašine od dozvoljene u sve tri godine između 2018. i 2020. godine, a apsolutne emisije su se čak neznatno povećale.

„Vlade zapadnog Balkana ne mogu sanjati o članstvu u EU zanemarujući pravila kontrole zagađenja. Da bi se izbegla ova vrsta flagrantnog nepoštovanja, sprovođenje Ugovora o energetske zajednici mora biti prioritet. Evropska komisija i vlade EU moraju uvesti efikasne kazne”, rekla je Ioana Ciuta, energetska koordinatorka za Zapadni Balkan u Centralnoj i Istočnoj Evropi Bankwatch Network.

Portparol Evropske komisije rekao je u saopštenju: “Komisija ohrabruje Zapadni Balkan da odredi datum postepenog ukidanja uglja kao efikasno sredstvo za smanjenje emisija. Da bi se ispunili ciljevi Pariškog sporazuma, ceo svet mora početi da okreće stranica o fosilnim gorivima.

„Između ostalog, o ovim pitanjima se raspravlja u okviru Inicijative za regione uglja u tranziciji na Zapadnom Balkanu i u Ukrajini, koja ima za cilj da pomogne zemljama i regionima da se odmaknu od uglja ka klimatski neutralnoj ekonomiji, istovremeno osiguravajući da ova tranzicija je samo”.

Izvor: Euronews